

Dkt. Jonathan Greer, Akiolojia na Agano la Kale, Kipindi cha 2, Mbinu za Akiolojia

© 2024 Jonathan Greer na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. Jonathan Greer katika mafundisho yake kuhusu akiolojia katika Agano la Kale. Hii ni kipindi cha 2, Mbinu za Akiolojia.

Habari tena. Katika hotuba hii tutazungumzia mbinu za akiolojia. Na kabla hatujaweka koleo kwenye udongo, tunahitaji kukumbuka, tunahitaji kukuza na kukumbuka picha kubwa ya mahali tulipo, jiografia ya nchi. Sasa, hii ni nidhamu ndogo iliyojitegemea kabisa ambayo tunaweza kufanya mfululizo mzima wa mihadhara kuhusu mazoezi ya jiografia ya kihistoria ambayo yanahusisha fiziolojia, jiografia sahihi, hidrolojia, na uelewa wa mandhari.

Na kwa hivyo, tutazama tu ndani yake tukiwa na picha kubwa ya kwa nini Israeli ya kale iko katika nchi hii. Kwa hivyo, tukifikiria kuhusu Ustaarabu 101, unaweza kukumbuka hili kutoka shule ya upili. Utakuwa umejifunza kuhusu tamaduni za mito na kuibuka kwa ustaarabu katika takriban miaka 3000 KK.

Na hili lilitokea katika Mashariki ya Karibu ya kale katika sehemu mbili, Misri na katika Bonde la Mesopotamia. Kuna utamaduni wa tatu wa mto, Bonde la Harappan, ambao ulisababisha ustaarabu wa Mashariki ambao uko nje ya wigo wetu. Lakini kwa Kusini mwa Levant, vitovu viwili vikuu vya tamaduni za mto ni Misri na Mesopotamia.

Na uzuri wa utamaduni wa mto ni kwamba unaweza kulima chakula zaidi ya unachoweza kula. Kwa hivyo, ikiwa una chakula cha ziada, hicho kinaweza kubadilishwa kuwa nguvu kupitia mifumo miwili mikuu. Kwa hivyo, moja ni kwamba unaweza kubadilishana chakula chako cha ziada kwa rasilimali.

Unaweza kuelekea uchumi maalum ikiwa unaweza kuwalisha watu fulani na hawalazimiki kutumia muda wao kukusanya chakula. Au unaweza, kwa upande mkali wa mambo, kulisha jeshi ili kwenda kuiba vitu kutoka kwa watu wengine. Kwa hivyo, hii ni sababu kwamba tamaduni hizi za mito zina historia ndefu.

Kwa hivyo Misri na Mesopotamia, hapo ndipo tunapopata ushahidi wetu wa kwanza katika maeneo haya ya ustaarabu. Na kisha huinuka na kushuka mara nyingi katika historia kubwa ya nchi. Pia tuna sifa mbili za asili za kijiografia zinazoongoza trafiki yoyote kati ya tamaduni hizi za mito.

Na hiyo ingekuwa Jangwa la Mashariki, Jangwa la Syria upande wa mashariki, na Bahari ya Mediterania upande wa magharibi. Kwa hivyo, eneo hili limepewa jina ipasavyo na Jim Monson na wengi wanaomfuata katika Chuo Kikuu cha Yerusalemu

kama nchi kati, nchi kati. Nami napenda jina hilo kwa sababu linatukumbusha kuwa ni nchi kati ya mataifa makubwa, lakini pia ni nchi kati ya jangwa na bahari.

Na hivyo, historia inayojitokeza katika Biblia, picha kubwa inaelekezwa, tukiangalia aina ya muda mrefu wa historia, tunaona mporomoko na mtiririko huu wa magari unaopita katika nchi hii kati. Pia tunaita eneo hili Levant, lakini hilo, wengine watasema, linasaliti mtazamo wa Magharibi. Levant kutoka kuchomoza, kuchomoza kwa jua ni mtazamo tu kutoka mashariki.

Wengine watazungumzia hilo kwa maneno ya kijiolojia, kuhusu mabamba na kadhalika, kama vile Syria na Palestina. Lakini katika nchi hii, matukio ya Biblia yanajitokeza. Kwa hivyo, unaweza kuona nimechora mishale hapo inayoonyesha kwamba tuna migogoro mingi katika nchi hizi.

Hilo linatukumbusha tunapokutana na mataifa haya makubwa katika hadithi ya kibiblia, sababu kuu ya kupendezwa na nchi hizi ni kuhusiana na mienendo hii ya nguvu, kupanua ushawishi wao, na hatimaye kutawala njia hizi za biashara na biashara. Kwa sababu ukidhibiti vibanda vya ushuru na hoteli, unaweza kupata pesa zote kutoka kwa watu wanaosafiri. Kwa hivyo hiyo ndiyo picha kubwa ya jiografia ya Mashariki ya Karibu ya kale kama inavyohusiana na hadithi yetu.

Na kisha, ndani ya nchi ya nchi za kibiblia, sasa Israeli, Palestina, Jordan, vipande vya Lebanoni, na Misri, tuna maeneo ya muda mrefu. Tuna uwanda wa pwani; tuna nchi ya vilima katikati, na kati yao, kusini, kuna eneo dogo la vilima vya chini vya Shefela. Na kisha tunashuka hadi Bonde Kuu la Ufa, Bonde la Yordani, na kisha tunapanda hadi Uwanda wa Transjordanian.

Pia tunaona tofauti katika hali ya hewa na hali ya hewa tunapohama kutoka kaskazini hadi kusini. Kwa ujumla, mvua nyingi zaidi kaskazini na kidogo zaidi kusini mwa Negev ambayo hupata mvua ya inchi sifuri hadi inchi mbili kwa mwaka. Na kila Januari ni moja ya safari za kila mwaka ambazo mimi na mke wangu tunaongoza.

Tunatania kwamba tumekuwa huko mara nyingi siku moja ambapo inchi zote mbili huanguka kwa wakati mmoja mnamo Januari huko Negev. Lakini tunapoangalia jiografia, tunaona kwamba kuna sehemu za migogoro kati ya falme hizi, na zinaacha mabaki katika ukweli wa uharibifu. Pia tunapata matetemeko ya ardhi.

Pia tunapata kuachwa kwa kawaida baada ya muda. Hizi hutoa sehemu nyingi ambapo tutachimba na kutafuta mabaki ya nyenzo ya historia ya wanadamu. Kwa hivyo, tunafanya nini katika uwanja? Tunafanya nini katika uwanja? Jambo la kwanza ni kushiriki katika tafiti za kikanda.

Na kumekuwa na tafiti za miongo kadhaa zilizofanyika katika nchi za kibiblia ambazo kimsingi hutembea katika nchi nzima na kuchukua vyombo vya udongo kutoka juu. Sio kuchimba. Wakati mwingine, watafanya koleo moja tu.

Hilo ndilo linaloruhusiwa, shimo la majaribio la koleo. Lakini kwenda tu juu ya uso wa nchi, jiografia hii ambayo tumezungumzia, na kukusanya vipande vya vyungu, vipande vya vyungu. Na tutajifunza katika nukta chache hapa kwamba vyungu ndio kiashiria chetu bora cha uchumba wa jamaa kwa sababu vyungu hubadilika katika mtindo baada ya muda.

Kwa hivyo, kwa kutathmini kipindi cha vipande vya vyombo vya udongo vilivyotawanyika juu ya uso wa maeneo ya kale, tunaweza kupata wazo la wakati eneo hili lilipokaliwa katika historia ndefu ya wakati. Sasa, inasikika kama ya kuchekecha, sivyo, jinsi vyombo vya udongo vinavyofika juu kutoka kila safu ya ustaarabu? Lakini tunapata data nyingi za utafiti, tunapochimba mabaki ya mji wa kale, tunaona mengi kwamba vyombo vya udongo vya uso vinawakilisha, si kwa asilimia yoyote ya muda au jinsi uvamizi ulivyo mkubwa, lakini inaweza kutupa maana ya jumla ya kama kulikuwa na watu huko mwishoni mwa Enzi ya Shaba au Enzi ya Chuma au kipindi cha Byzantine, n.k.

Kwa hivyo, tafiti za uso zimefanyika katika miongo michache iliyopita katika sehemu kubwa ya ardhi na zinaweza kuonyesha wakati tunapongezeka na kushuka kwa idadi ya makazi. Kwa hivyo, haisemi chochote kuhusu ukubwa wa makazi katika eneo hilo, lakini ina mengi ya kusema kuhusu kulinganisha maeneo ya Enzi ya Chuma na maeneo ya Enzi ya Shaba ya mwishoni. Kwa hivyo, hii itakuwa muhimu baadaye katika majadiliano yetu.

Lakini ni hatua ya kwanza katika kutambua mahali zilipo na ni maeneo gani yanamilikiwa katika kipindi gani. Tunaweza kuipeleka hiyo hatua inayofuata, ambayo ni utambuzi wa eneo. Huu ndio ulimwengu wa jiografia ya kihistoria ambao utachukua Biblia na rekodi zingine za kale, kama vile Onomasticon ya Eusebius, orodha ya majina ya maeneo kutoka baadaye sana ambayo inaweza kutoa dalili fulani ya eneo la maeneo moja hadi jingine wakati wa kuandika.

Pia tuna rekodi kutoka kwa mataifa makubwa yaliyoingia katika mpangilio wa maeneo na orodha zao za ushindi, n.k. Kisha tuna data nyingi za kibiblia, mipaka ya kikabila, na orodha za kiutawala. Kupitia mchakato huu na pia kutambua alama muhimu zilizo rodheshwa katika hizi. Na bora zaidi, mara kwa mara, kama vile Tel Dan, unaweza kupata maandishi ambayo yanataja jina la tovuti ambayo yanathibitisha utambulisho ambao umeunganisha kupitia uchambuzi wa maandishi ya kale na jiografia.

Mara tu eneo linapotambuliwa, na wakati mwingine halitambuliwa na tunapoamua kuchimba hata hivyo, tunajihusisha na uchimbaji wa simu . L mbili kwa Kiebrania na L

moja, samahani, L moja kwa Kiebrania na L mbili kwa Kiarabu tunapotafsiri zote mbili kwa Kiingereza. Simu ni nini ? Kwa hivyo, nimekuandalia michoro ya kisasa sana ili kuonyesha simu ni nini.

Kwa hivyo, unaweza kuhukumu kama nina mustakabali ambao haujakamilika katika Biblia na kama una jiji la kale, na miji ya kale ilichaguliwa kwanza kwa eneo lake la kijiografia. Kwa hivyo, daima, unataka kufikiria kuhusu maji. Kwa hivyo, kuna maeneo ya kale ambayo yako mbali na njia za maji ambapo maji yanapaswa kuchotwa kutoka mbali au kuingizwa kwenye mabomba katika vipindi vya baadaye.

Lakini makazi yetu mengi, makazi makubwa na ya kudumu zaidi, yana chanzo chao cha maji karibu. Hilo linaweza kuwa maji ambayo ni kisima cha asili au chemchemi ya asili au kisima, au pia tuna magari, mapango makubwa ambayo yamechimbwa kutoka kwenye chokaa ili kukusanya maji ya mvua ambayo yanaweza kunywewa mwaka mzima. Lakini tuna chanzo cha maji, na kwa hivyo watu wa kale watakaa karibu na chanzo hicho cha maji, na kisha barabara zitaunganisha makazi haya ya kale.

Kwa hivyo, fikiria hili kama makazi ya kale ambapo tuna moto mbaya. Sasa, huu ni mfano mpole. Kila mtu alitoka, na wote walikuwa sawa, lakini jiji lote lilitoketa kwa moto, na likaacha rundo hili kubwa la majivu lililoharibiwa.

Sasa, tunafikiri kwa maneno ya kisasa kwamba kama hilo lingetokea, labda tungesafisha eneo lote, kuchimba msingi mpya, na kuanza kujenga upya. Naam, katika nyakati za kale, hawangefanya hivyo kamwe. Kwanza kabisa, hawataondoka kwa sababu maji yapo na barabara ipo, kwa hivyo watataka eneo hili.

Na kisha mbao na mawe, una mawe ambayo tayari yamechongwa, tayari yamechongwa. Na mbao ni nadra sana katika nchi hizi. Misitu bora zaidi ilikuwa kaskazini mwa Foinike, ambayo sasa ni Lebanoni.

Na kwa hivyo, wangetumia tena mbao zozote walizoweza, vitalu vyovyote walivyoweza, vifaa vyovyote. Kwa hivyo, wanajenga, kutoka kwenye majivu, wanajenga upya mji mwingine katika sehemu ile ile. Sehemu ile ile.

Sasa tunaendelea, hii inaweza kuwa miaka kadhaa baadaye, inaweza kuwa muongo mmoja baadaye. Na kisha, tuseme kwamba kuna tetemeko la ardhi. Na tena, kila mtu alifanikiwa, kila mtu yuko sawa, lakini jiji limebomoka na sasa limeacha safu nyingine iliyoharibiwa juu ya safu hiyo ya kwanza.

Na unajua nini? Wanajenga mji mwingine kutokana na mabaki ya mji huo ulioharibiwa, bado karibu na maji, bado karibu na barabara. Na huu uliachwa tu baada ya muda, na hivyo mchanga huingia, mabaki ya udongo huingia, labda yako

karibu na bonde la mafuriko, vitu husombwa na maji. Na tuna mabaki kutoka mji huu ambayo yameachwa kwa wakati unaofaa.

Na unajua nini? Wanajenga mji mwingine mahali pale pale, na unajua nini? Huu pia umeharibiwa na moto. Kila mtu alifanikiwa, lakini ni moto tu kwa sababu nilidhani huo ulikuwa otomatiki bora zaidi iliyopo katika mabadiliko ya slaidi. Lakini sasa tuna athari hii ya tabaka tofauti za ustaarabu juu ya ustaarabu.

Mji ulioharibiwa juu ya mji ulioharibiwa. Huu ndio tunaouita kijito, kilima bandia kinachowakilisha mji ulioharibiwa juu ya mji ulioharibiwa. Safari yoyote katika Mashariki ya Karibu ya kale, utaona haya yakienea katika mandhari.

Zinafanana sana na madampo ya taka nchini Marekani, lakini kwa kawaida hufichwa nyuma ya miti. Lakini hapa unaweza kuona matuta haya kote Mashariki ya Karibu ya kale. Sasa, tunawezaje kuelewa na kuadilisha tarehe ya kuambiwa? Siri iko katika mabaki ya nyenzo yanayohusiana na kila safu ya uharibifu.

Kwa hivyo hapa nimeweka maumbo madogo ya bakuli, mtungi, na mwonekano wa taa ya mafuta ambapo wangeweka utambi hapa, mafuta kidogo, na haya yalikuwa taa za ulimwengu wa kale. Kwa hivyo, tuseme katika ngazi hii ya kwanza mabakuli yanaonekana hivi, mitungi yanaonekana hivyo, na taa za mafuta zinaonekana hivyo. Basi, katika ngazi inayofuata, tunaweza kugundua kuwa kuna mabadiliko ya mtindo katika kila moja ya vyombo hivi.

Mfano wa kisasa ambao tunaweza kufikiria ungekuwa chombo cha Coca-Cola. Kwa hivyo katika miaka ya 60, una chupa hizi za Coca-Cola, chupa za glasi, na bado zinatumiwa katika sehemu fulani za dunia leo, lakini zilirudishwa, zikasindikwa, na kujazwa tena na Coca-Cola. Kisha, katika miaka ya 70, walileta kopo hili la alumini ambalo lilikuwa na vichupo hivi hatari sana vya kuvuta, vyenye pande nene sana, ngumu, na kisha katika miaka ya 80, walihamia kwenye alumini nyembamba na kisha kwenye sehemu ya juu iliyopunguzwa hadi kwenye kichupo salama zaidi cha kuvuta ambacho hakikutoka kabisa.

Na kisha, katika miaka ya 90, chupa za plastiki, na hivyo ungeweza kuchimba ardhini na kupata chombo cha Coca-Cola, na labda ungeweza kuniambia muongo ambao amana hii ilitolewa kwa sababu ya mabadiliko ya mtindo wa chombo cha Coca-Cola. Na kisha una matatizo fulani, bila shaka, kwa sababu wakati wa Krismasi, wanaweza kurudisha chupa za Coke za kitamaduni, na kadhalika na kadhalika. Mkusanyaji anaweza kuweka akiba ambayo basi, ikiwa hiyo iko kwenye amana inaweza kutatanisha.

Tuna mambo kama hayo katika akiolojia pia. Lakini unaelewa wazo hilo. Baada ya muda, mtindo wa chombo hubadilika.

Hii inaweza kutupa wazo la mpangilio wa nyakati—mabadiliko haya katika mtindo wa chombo. Sasa, tunawezaje kuweka tarehe za tabaka? Kwa hivyo uchumba wa jamaa, tunaweza kusema kiwango hiki ni cha awali, ni mapema zaidi kuliko kiwango hiki.

Uimara rahisi, neno tunaloweza kukopa kutoka kwa jiolojia linalosema vitu vya awali ni vya kina zaidi kuliko vitu vya hivi karibuni. Lakini tunajua si rahisi hivyo. Kwa hivyo, sote tunapenda athari ya keki ya tabaka, na hiyo inakupa wazo la jinsi hii inavyotokea.

Lakini kwa kweli, watu wanachimba mitaro, misingi, makaburi. Wanatumia tena nyenzo kutoka nyakati za baadaye na kuziweka katika tabaka za baadaye. Au wanapochimba shimo, wanaweka nyenzo hizo za awali juu ya nyenzo za hivi karibuni.

Kwa vitendo, ni ngumu zaidi. Lakini kwa ujumla, tunaonyesha mpangilio wa matukio kulingana na kina chake kuhusiana na nyenzo zingine. Kwa hivyo hiyo ni uchumba wa matukio.

Sasa kwa ajili ya upangaji tarehe kamili, tuna mbinu tofauti zinazoweza kujaribu kuweka nanga za mpangilio katika tabaka fulani, au neno la akiolojia ni tabaka. Kwa hivyo, tabaka ni safu ya nyenzo, mabaki ya usanifu na mabaki ya nyenzo kutoka kipindi fulani cha wakati. Kwa hivyo, tunaweza kuangalia tabaka mbalimbali na kujaribu kubandika nanga za mpangilio ili kusaidia kuweka tarehe na mpangilio wetu wa nyakati.

Sasa, nanga yetu bora ya sayansi ngumu ambayo inatumika zaidi na zaidi katika akiolojia ya Kusini mwa Levant ni ile ya upimaji wa radiocarbon, ambayo huangalia nusu ya maisha ya elementi maalum ambazo hurekebishwa dhidi ya pete za miti na kurudi nyuma katika wakati ili kuweza kurekodi miaka ya historia tunapofikiria miaka. Sasa, hata hivyo, kuna nafasi nyingi ya kubadilika ambayo inaweza kuwa kwa urahisi 50 hadi 75, ikiwa sio zaidi, aina ya makosa ambayo yameleta matatizo makubwa katika moja ya mijadala inayoendelea katika kile kinachoitwa akiolojia ya kibiblia inayohusiana na karne ya 10 na kuwepo kwa kile kinachoitwa kifalme kilichoungana. Kwa hivyo, tutazungumzia hilo katika siku zijazo, lakini upimaji wa radiocarbon na sampuli nyingi tunazo ambazo zinaweza kuchorwa na kuunganishwa, tunaweza kupata wazo bora la tarehe kamili ya kila moja ya tabaka hizi.

Na kisha tunachoweza kufanya ni kulinganisha tabaka kutoka eneo moja na tabaka kutoka maeneo mengine. Kwa hivyo, tunaweza kuanza kuchanganya hili na data ambayo tumekusanya kutoka kwa tafiti za uso na kuanza kujenga upya uvamizi wakati fulani. Tunaweza pia kufuatilia mitindo ya mabadiliko katika ustaarabu.

Je, kulikuwa na watu wengi, watu wachache? Je, tunaona mabadiliko ya idadi ya watu? Je, tunaweza kuyaunganisha haya na kampeni za kijeshi za kihistoria kutoka kwa mataifa ya kigeni? Na kadhalika. Haya yote, tena, ni magumu sana, lakini

unapata wazo la jinsi mtu anavyouliza maswali haya. Mbali na data ngumu ya kisayansi, tunaweza pia kutumia mabaki ya epigraphic na mabaki yaliyoandikwa tunapokuwa nayo.

Kwa hivyo, katika vipindi vya baadaye, tunaweza kutumia sarafu zenye tarehe. Naam, hazina tarehe, lakini mtawala maalum ambaye tumemjenga upya kwa kutumia mpangilio wa nyakati ili kurudi kwenye tarehe fulani kulingana na orodha za mfalme ambazo tunaweza kuratibu. Pia tuna scarab za Misri zinazofanya kazi, umbo la mende lenye maandishi chini ambayo mara nyingi hutaja farao fulani.

Hizi zinaweza kuwa ngumu, hata hivyo, kwa sababu zilihifadhiwa wakati mwingine kwa vizazi vingi. Zinaonekana nzuri sana na ni za kigeni kwa mtu kutoka Levant ikiwa zimepokelewa kwa mara ya pili. Kwa hivyo, hizi wakati mwingine zinaweza kuendelea.

Kwa hivyo, wanaweza kutusaidia tu katika mwelekeo mmoja wa uchumba. Kwa hivyo, tuna mambo fulani ambayo tunaweza kutumia kujaribu kuweka tarehe kamili na kuratibu hilo na data yetu ya uchumba wa jamaa. Kwa hivyo hiyo ni kidogo kuhusu maana ya uchumba na jinsi tunavyoweza kuchumbiana inabaki kutoka kwa uchumba huo.

Jambo linalofuata tunapopata vielelezo ni kuanza kuchimba chini kupitia kielelezo. Wakati mwingine, hii inafanywa kwa mtaro mkubwa hapa kutoka Tell Rehov, ambapo nilikuwa kujitolea mwaka wa 2007. Na unaweza kuona hata ndani ya mtaro, kuna uteuzi wa nafasi tofauti.

Unaweza kuona vipengele vya usanifu, msingi wa mawe. Unaweza kuona ushahidi wa usanifu wa matofali ya matope kwenye slaidi na mitambo tofauti ya mawe. Chini kabisa hapa katika kiwango cha Enzi ya Shaba ya Mwishoni, tuligundua mitambo ya kuyeyuka kwa ajili ya madini.

Kwa hivyo, unaweza kuona tabaka zinazolingana na vipindi tofauti vya wakati. Enzi ya Shaba ya Mwishoni inabaki hapa, Chuma I na Chuma II zikipanda zaidi mteremko. Lakini kwa ujumla, jinsi tunavyoanza kwenye kipande cha ardhi ni kuchora ramani ya mraba wa mita 5 kwa 5 na kisha kuanza kushuka polepole safu kwa safu, na kuacha sehemu kubwa ya mita 1, ambayo ni ukuta unaoshikilia kimsingi ili kufafanua mraba.

Lakini pia inatupa udhibiti fulani katika kutambua tabaka tofauti za tabaka, kwa sababu akiolojia ni sayansi ya uharibifu. Unaondoa nyenzo, unaziorodhesha, lakini huwezi kuzirudisha kama vile ulivyozipata. Kwa hivyo ni sayansi ya uharibifu.

Ukishaondoa taarifa hizo, huwezi kurudi nyuma. Na kwa hivyo kinachokuwa muhimu sana katika uchimbaji ni kurekodi, na kurekodi mbinu. Kwa hivyo, tunaposhuka chini

safu kwa safu ndani ya mraba huu wa mita 5, baadhi ya watu watafanya mraba wa mita 10 kwa 10.

Kuna mbinu tofauti za uchimbaji. Lakini tunachunguza kwa uangalifu sana. Kwa hivyo wakati mwingine, ikiwa kuna udongo mwingi wa juu kutoka kwa shughuli za kilimo za kisasa, n.k., tunaweza kwenda haraka zaidi na kutumia zana kubwa zaidi.

Lakini tunapochunguza mabaki ya nyenzo, tunachunguza kwa makini sana kifaa chetu kikuu cha mwiko, mwiko wa mwashi, tukikwangua tunapozama kwa milimita chache tu kwa wakati mmoja, tukifagia kwa brashi, na kisha udongo ambao tumekusanya, ikifanywa kwa uangalifu zaidi, hii ingewekwa kupitia skrini au ungo wa ukubwa tofauti ili kutenganisha vipande vyovyote vya udongo, mabaki yoyote ya mfupa wa mnyama, au vitu vyovyote, mabaki. Pia tutachukua baadhi ya udongo huo, tuweke kwenye ndoo, tuongeze maji, na nyenzo za kikaboni zitaelea kwenye uso ambao unaweza kuchunguzwa chini ya darubini ili kutambua spishi tofauti za mimea zilizokuwepo. Kwa hivyo, kuna njia zingine kadhaa za akiolojia ambazo tunaweza kutumia wakati huo.

Lakini inakuwa muhimu sana kurekodi kila kitu tunachochimba. Kwa hivyo, hii inafanywa kupitia matumizi ya kompyuta imeboresha sana mbinu zetu za kurekodi. Kuanzia miundo ya uchoraji ramani hata kabla ya kuchimba rada inayopenya ardhini, hadi kutambua maeneo kutoka angani kupitia picha za setilaiti au picha za angani kutoka kwa ndege, hadi kurekodi wakati ambao kwa kawaida tungechimba.

Kijadi, hizi zilichorwa, na tabaka tofauti zilichorwa na msanii. Sasa, tunatumia upigaji picha wa kidijitali wenye ubora wa juu na hata mbinu katika ulimwengu wa upigaji picha ambao utaweka picha katika tabaka zenye michoro iliyounganishwa na GPS ili kuchora ramani ya maeneo maalum sahihi katika nafasi na wakati, kwa njia ya picha na kuziunganisha kwa njia ya anga kupitia data ya GPS, ili kuunda mifumo ya 3D unaposhuka chini kwa tabaka. Pia tutatumia ndege zisizo na rubani kwa ajili ya picha za angani za ndani ili kupata mwonekano wa eneo.

Kwa hivyo kurekodi ni muhimu sana. Baadhi hata wanatumia video tunaposhiriki hivi sasa. Unapoendelea, unapata picha ya kulisimua ya mchakato.

Kwa hivyo kurekodi ni muhimu sana. Hatua inayofuata ni uchambuzi wa mawe, mifupa, vyungu, nyenzo, na mabaki ya kikaboni. Kama nilivyosema, hii imekuwa ya kisasa sana katika matumizi ya sayansi ngumu kwa mabaki ya mimea, mabaki ya akiolojia ya zoo, masomo ya DNA, na masomo ya isotopu.

Pia tunaweza kuchukua mabaki maalum au vikundi vikubwa vya data na kuchunguza jinsi haya yanavyoweza kupata maana kupitia lenzi ya ethnografia kulingana na kanuni ya mlinganisho. Tukipata mabaki, mabaki hayo yalitumika kwa ajili ya nini? Mara nyingi hukumbushwa tukio hilo kutoka kwa The Little Mermaid ambapo shujaa

hukusanya vitu tofauti kutoka juu, na ana uma. Nami husahau anachokiita, lakini anazungusha nywele zake kwa uma, akifikiri ilikuwa kitu cha bidhaa ya nywele za urembo ya uma.

Lakini sote tunajua hivyo sivyo unavyotumia uma. Kwa hivyo wakati mwingine makisio yetu yanaweza kuwa na makosa. Lakini tunachofanya hapo, wakati mwingine ambacho kinaweza kutusaidia, ni kwa kuangalia jamii za kitamaduni za leo ambazo mara nyingi hutumia baadhi ya teknolojia zile zile zilizokuwepo katika ulimwengu wa kale.

Na hizi zinaweza kuwa katika suala la miundo mikubwa, miundo ya kijamii, hadi maelezo ya jinsi aina fulani ya chungu cha udongo kinavyotengenezwa na kuchomwa moto. Kwa hivyo, kwa kanuni ya mlinganisho, hii wakati mwingine huitwa ethnoarchaeology. Wakati mwingine inaweza kuhusisha sehemu ya majaribio.

Kama nilivyosema, mimi hufanya kazi na mifupa ya wanyama. Nimepokea wanyama wazima na vipande vikubwa vya nyama kutoka kwa wachinjaji, wakulima, na wawindaji, na naweza kushiriki katika mazoea fulani ya uchinjaji ili kuona ni alama gani za kukata zilizobaki kwenye mfupa au kulinganisha vipande maalum vya nyama na uwakilishi tofauti wa sanamu za vipande vya nyama katika uwakilishi wa ukuta, na kadhalika. Kwa hivyo, kuna zana nyingi tofauti tunazoweza kutumia katika awamu ya uchambuzi.

Awamu ya mwisho, na kwa njia nyingi, awamu muhimu zaidi na ambayo wengi wetu katika uwanja wetu tuna shida nayo, ni awamu ya uchapishaji. Na kwamba data hii yote ambayo imekusanywa na wanaakiolojia inajulikana na wachache tu hadi itakapochapishwa. Imechapishwa kwa kuchapishwa au kuchapishwa zaidi kidijitali na inapofanywa vyema, huchapishwa kidijitali kama data huria ili watu waweze kuangalia na kuona ni matokeo gani ambayo yamekusanywa kutoka kwa kiasi hiki kikubwa cha data na kutengenezwa na wale wanaoifahamu zaidi katika muktadha wake lakini kisha kuifanya ipatikane kwa uhuru kwa jumuiya ya watafsiri wa ulimwengu.

Kwa hivyo, uchapishaji unakuwa sehemu muhimu ya mwisho wa mchakato. Hiyo ni kidogo kuhusu picha kubwa, jiografia, na kisha kuzingatia kile tunachofanya katika uwanja huo. Na kisha kuna kipande kimoja muhimu zaidi ambacho kinaweza kuwa kama jiografia ya kihistoria, ambacho tunaweza kufanya mfululizo mzima wa mihadhara.

Lakini hapa, kwa kutaja tu kwa ufupi sana, zana nyingine tunayoweza kutumia tunapolenga kujenga upya ulimwengu wa kihistoria, kitamaduni, na kijamii, ulimwengu wa kale kusoma maandishi ya Biblia katika muktadha huo ni kuingizwa kwa data kutoka kwa maandishi na picha za Mashariki ya Karibu ya kale. Maandiko

na picha za Mashariki ya Karibu ya Kale. Kwa hivyo, hii, kama akiolojia, ni juhudi ya hivi karibuni sana kwa sababu nyingi za lugha hizi zimefafanuliwa hivi karibuni tu.

Kwa hivyo, ukifikiria kuhusu Wamisri, nyote mnaifahamu. Nina uhakika na Jiwe maarufu la Rosetta linalojumuisha aina mbili za Wamisri na aina moja ya Kigiriki na aina moja ya Wamisri, kwa hivyo moja ni Demotiki, umbo la mlalo, na nyingine ni hieroglifi za Wamisri. Sasa uandishi wa hieroglifi ulipotea katika karne chache za kwanza za enzi yetu. Watu waliacha kuandika kwa hati ya hieroglifi.

Na lugha hii ilipotea kwa ulimwengu. Sasa, Wagiriki waliendelea, kwa hivyo kwa kulinganisha Kigiriki, haswa majina ya Kigiriki, na majina ambayo yalitengwa kwa Wamisri na cartouche, kwa duara, waliweza kufanya kazi nyuma kwa kutumia lugha inayozungumzwa ya Kikoptiki ili kuwasaidia kwa sauti na msamiati maalum ili hatimaye kung'oa hati ya hieroglyphic. Hili lilipofanywa, maelfu na maelfu ya maandishi ambayo hapo awali hayakuweza kusomwa sasa yanapatikana kwa wasomi kote ulimwenguni.

Kwa hivyo, hili lilitokea tu na Champollion mnamo 1822. Kwa hivyo, Jiwe la Rosetta lilipatikana na Napoleon na kupoteza kwa Waingereza katika mzozo wao huko Misri mnamo 1799, na kisha mbio hii ya kuelewa, wengi wangempa sifa Champollion mnamo 1822, ingawa kuna wengine waliohusika. Miongo michache baadaye, Sir Henry Ralston alifanya vivyo hivyo na lugha za Mesopotamia, akining'inia kwenye kamba kwenye maandishi ya Behistun na kuandika na kutengeneza uhusiano kati ya Kiajemi cha Kale na hati ya kikabari inayotumika kwa Akkadian.

Na mara tu hati ya kikabari inapopasuka, basi tuna lugha ya Akadi, Akadi, iwe ni ya Ashuru au ya Babeli. Baadaye, tuna Mhiti, ambayo hutumia hati ya kikabari, lakini ni lugha tofauti sana, lugha ya Kihindi-Ulaya, kwa kweli. Lakini sasa una mlipuko huu wa kumbukumbu kubwa, maandishi kwenye kuta kutoka ulimwengu wa kale.

Pia tuna picha kutoka kwa taswira za Wamisri kutoka makaburi na majumba ya kifalme. Vivyo hivyo, Wamesopotamia, haya yote yanaambatana na mlipuko huu wa akiolojia katikati ya karne ya 19. Kwa hivyo, kuna msongamano huu na mlipuko huu wa data.

Tunaweza kuongeza hapo. Nimetaja Wahiti, lakini pia Wasemiti wa Kaskazini Magharibi, lugha na lahaja tofauti za Wasemiti wa Kaskazini Magharibi. Kwa hivyo Wafoinike, Wamoabu, Waebrania, Waaramu, na Waugariti hutumia hati ya kikabari, lakini ni lugha ya alfabeti iliyo kaskazini mwa Israeli ya kale yenye maandishi kutoka karne ya 13 KK ambayo yanataja sanamu kama Baali na Ashera na yanahusisha motifu za kizushi ambazo tunaona mwingiliano ndani ya maandishi ya Biblia. Kwa hivyo, tuna maandishi haya yote, mafuriko haya ya maandishi mwishoni mwa miaka ya 1800 na kuendelea hadi mwanzoni mwa miaka ya 1900.

Tunapotafuta kushirikisha historia, utamaduni, na miundo ya kijamii ya ulimwengu wa kale, tuna akiolojia, lakini imejengwa kwa uvumbuzi katika uchunguzi wa akiolojia, kama vile maandishi haya. Kwa hivyo, sasa tumetoa utangulizi mfupi, na kisha katika hotuba hii, tumezungumzia kuhusu mbinu zinazotumika katika ushiriki wetu wa ulimwengu wa kale. Na sasa, tutageukia hadithi ya Israeli ya kale katika muktadha wake.

Kwa hivyo, tunapokuwa na vifaa hivi, tunapoangalia kwa kutumia lenzi ya akiolojia haswa na kuelewa Biblia ni nini, akiolojia ni nini, mambo haya yanaendanaje katika gridi yetu ya C tatu za kukamilisha, kufafanua, na kutatanisha? Kwa hivyo, hapo ndipo tutakapogeukia kinachofuata.

Huyu ni Dkt. Jonathan Greer katika mafundisho yake kuhusu akiolojia katika Agano la Kale. Huu ni kipindi cha 2, Mbinu za Akiolojia.